

Baş Editörden: 100. Yılında Cumhuriyet

Değerli Bilim İnsanları;

Mondros Mütarekesi'nin imzalandığı gece başlayan Milli Mücadele gereğince 23 Nisan 1920'de Ankara'da TBMM açılmıştır. Müteakiben zaferle sonuçlanan Milli Mücadele 24 Temmuz 1923'de Lozan Anlaşması'nın imzalanması ile sonuçlanmıştır. Artık yüzyılların getirmiş olduğu problemlerin çözümü için siyasi, sosyal ve ekonomik alanlarda topyekûn inkılaplar süreci başlamıştır. Bu inkılaplar içinde 29 Ekim 1923'de Cumhuriyetin ilanı başta gelmekte olup, işte 29 Ekim 2023'de 100 yıl tamamlanmış olacaktır. Bahse konu olan bu 100 yıllık Türkiye Cumhuriyeti Devleti sürecinde acı tatlı birçok olay yaşanmış, darbelerle demokrasi kesintiye maruz kalmış, iç ve dış tehditlere rağmen gelişme ve değişim devam etmiştir.

29 Ekim 1923'te Türkiye nüfusu 1927 sayımına göre 13.000.000 civarında olup, bunun yaklaşık % 75'i köylerde yaşamaktadır. Bir tarım ülkesi olan Türkiye'de bu nüfusun çoğunluğunu çocuk, kadın, yaşlı ve gaziler oluşturmakta olup, okuryazarlık oranı da % 6/7 civarındadır. Sanayi hemen hemen hiç yok derecesinde olup, bankacılık, ithalat ve ihracat yapabilecek özel sektör henüz oluşmamıştır. Uzun yıllara dayalı savaşlar sonucunda Anadolu büyük ölçüde fakirleşmiştir. İşte böylesi bir ortamda batılı devletlerin Lozan görüşmelerinde hala ısrarla kapitülasyonların devamında ısrar etmeleri sebebiyle 7 Şubat-4 Mart 1923'de İzmir İktisat Kongresi düzenlenerek, nasıl bir ekonomik politikalar takip edileceği dost ve düşmana ilan edilmiştir. İşte 1923 aynı zamanda bu kararların alınışının da 100 yılına tekabül etmektedir. Geçen bu yüzyıllık süreçte Türkiye bir tarım ülkesi olmasının yanı sıra hızla sanayileşmeye başlamış, insan gücü kendi kendisine yeter hale dönüşmüş, okuryazarlık oranı 2022 yılında % 99'lara ulaşmıştır. Oldukça uzun bir süre ihmal edilmiş olan demiryolu yapımına hız verilirken, savunma sanayinde önemli gelişmeler birbiri ardına yaşanmaya başlanılmıştır

Sonuç olarak önceki sayılarımızın sunuş yazısında da ifade edildiği üzere 100.Yılında Cumhuriyet, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ilk Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk'ün göstermiş olduğu "Muassır Medeniyet" hedefine ulaşmıştır demek mümkündür. Üstelik de bu başarı, içerden ve dışardan defalarca yoğun tehdit ve saldırılara, baskı ve tehditlere maruz kalınmasına rağmen başarılmıştır. Artık Türkiye bulunduğu bölgede güçlü bir ülke olup uluslararası problemlerin çözümünde etkin bir aktördür. Kendi kültür coğrafyasında gerek bölgesel barışın korunmasında ve gerekse de Türkiye'nin menfaatlerinin korunmasında sesi etkili bir şekilde çıkmaktadır.100 yıl öncesinde çıkarılmış olduğu tarih coğrafyasına güçlü bir şekilde dönüş yaparak Libya başta olmak üzere Afrika'da, Doğu Akdeniz'de, Kafkasya'da ve Balkanlar'da varlık mücadelesini sürdürmektedir. 1991 sonrasında SSCB'nin dağılmasını müteakiben de ilk başlarda biraz bocalama süreci yaşanmış olsa da Türkistan Coğrafyasına da güçlü bir dönüş başlatmıştır. İsmail

Gaspıralı'nın ifade etmiş olduğu "Dilde –Fikirde –İşte Birlik" şiarına uygun politikalar günden güne güçlenerek devam ettirilmektedir. Problemler yok mudur? Elbette vardır ve de olmaya da devam edecektir. Önemli olan bu problemleri aşma gücünün olup olmadığıdır ki,100 yıl içinde gelinen nokta, bunun aşılabileceğini somut bir şekilde göstermektedir. Artık ikinci 100. Yılın hedefleri belirlenmiş ve bu doğrultuda icraatlar başlamıştır. Bu nedenle 29 Ekim 2023, bir asırlık Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin eşsiz doğum günü olacağı gibi aynı zamanda da 1071'de Anadolu'da Selçuklu Devleti ile başlamış olan siyasi hâkimiyet tarihinin de 952. Yılı olacaktır. Anadolu'da en uzun süreli hakimiyet dönemi Türk Milletine mahsus olup bunun 21. Yüzyılda da aynı şekilde güçlenerek Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin temsilciliğinde devam ettirileceği öngörülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin dünya devletleri ve halkları nezdinde elde ettiği saygınlığının, bölgesel ve küresel bir güç olma azminin bilimsel çalışmalarla desteklenerek gelecek vizyonunun giderek daha da güçlendirileceğine olan inancımız devam etmektedir. Bu nedenle Dergimizin Haziran sayısı için 100. Yılında Cumhuriyet (Dün-Bugün –Yarın) başlığı altında geçmişten günümüze ve geleceğe dair çıkarımlara da yer verilecek makale ve röportajlara yer verilmeye devam edilecektir.

Bu sayımızda Sayın Prof. Dr. İlber Ortaylı ile Cumhuriyetin 100. Yılına dair yapılan röportaj, önemli hatırlatmalarla Cumhuriyet tarihine ışık tutmaktadır. Osmanlı'nın Son ve Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Uygulanan Tasnif Usulleri başlığı ile Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanı Prof. Dr. Uğur Ünal tarafından yazılmış olan makale, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanından önce ve sonra çeşitli heyet ve kişiler tarafından yürütülen belge ve tasnif çalışmalarını konu edinmekte olup, arşivcilikte kat edilen muazzam mesafeyi ortaya koymaktadır. Prof. Dr. Hakkı Uyar'ın Türk Demokrasi Tarihinin En Önemli Seçimi: 1950 Seçimleri isimli çalışması, Türk demokrasi tarihinin önemli bir kesitini okuyucunun bilgisine sunmaktadır. Türk Birliği Yolunda Türk Dünyası Enerji İşbirliği başlıklı derlemesinde Prof. Dr. Mustafa İlbaş, Türkiye Cumhuriyeti'nin giderek güçlenen Türkistan coğrafyasındaki enerji işbirliği girişimlerine dair önemli ayrıntıları tasnif etmektedir.

Bu vesileyle farklı disiplinlerdeki bilim insanlarının Türkiye Cumhuriyeti'nin 100 yıllık gelişimini ve 21. yüzyıldaki hedeflerinin tespitini yapan aşağıdaki konu başlıklarındaki çalışmaları ile Demokrasi Platformu Dergisi'nin 2023 Aralık sayısına katkı sunmaya davet ediyoruz.

Prof. Dr. Selma Yel (Gazi Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, Ankara/Türkiye

E-Posta: selmayel@gazi.edu.tr ORCID ID: 0000-0002-9624-6966